

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

13 sierpnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

Pierwszy Prezes SN Małgorzata Manowska (przewodniczący)
SSN Marcin Trzebiatowski (sprawozdawca)
SSN Kamil Zaradkiewicz

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 13 sierpnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej [...] spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z 14 lutego 2022 r., I ACa 351/21,
w sprawie z powództwa J.K. i S.K.
przeciwko [...] spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

1. oddała skargę kasacyjną;

2. zasądza od [...] S.A. w W. na rzecz J.K. i S.K. 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym wraz z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia odpisu niniejszego wyroku pozwanemu do dnia zapłaty.

Marcin Trzebiatowski Małgorzata Manowska Kamil Zaradkiewicz
(M.M.)

UZASADNIENIE

W dniu 24 kwietnia 2020 r. J. K. i S. K. wnieśli przeciwko [...] S.A. w W. pozew, w którym zgłosili żądanie główne i ewentualne. Żądanie główne dotyczyło ustalenia, że umowa [...] jest nieważna w całości, oraz zasądzenia zapłaty od pozwanego na rzecz powodów kwoty 30 522,56 zł wraz z odsetkami ustawowymi [...] z tytułu zwrotu korzyści majątkowej uzyskanej bez podstawy prawnej. Żądanie ewentualne dotyczyło ustalenia bezskuteczności postanowień [...], czego konsekwencją miało być obowiązywanie tej umowy bez wskazanych klauzul ze skutkiem od chwili jej zawarcia i zasądzenie zapłaty od pozwanego na rzecz powodów kwoty 17.000 zł wraz z odsetkami za opóźnienie liczonymi w wysokości ustawowej w stosunku rocznym [...] z tytułu nienależnie pobranych zawyżonych rat kredytu. Ponadto powodowie wnieśli o zasądzenie na ich rzecz od pozwanego kosztów procesu w tym zastępstwa procesowego według norm przepisanych oraz kwoty 34 zł tytułem opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Wyrokiem z 12 stycznia 2021 r. Sąd Okręgowy w Częstochowie ustalił, że umowa kredytowa [...] między powodami J. K. i S. K. a pozwanym [...] S.A. w W. jest nieważna w całości (pkt 1) i zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów 34 871,59 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie: od kwoty 30 495,75 zł – [...], a od kwoty 4 375,84 zł – [...] (pkt 2), a także zasądził od pozwanego solidarnie na rzecz powodów 6 417 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt 3).

Sąd I instancji ustalił, że powodowie planowali zakup domu i w związku z tym byli zainteresowani kredytem hipotecznym. S. K. uznał, że w banku, w którym miał prowadzony rachunek, kredyt jest niekorzystny. Zgłosił się do D. do placówki pozwanego banku celem uzyskania oferty kredytu hipotecznego na zakup nieruchomości w określonej kwocie. Na rozmowach nie była obecna J. K. Bank przedstawił tylko opcję kredytu we frankach szwajcarskich. Podczas kolejnej

rozmowy powód przedłożył w banku zaświadczenie o zatrudnieniu i wysokości dochodów, aby wyliczyć zdolność kredytową. Był zapewniany przez pracownika banku, że frank szwajcarski jest walutą stabilną, że może wzrosnąć maksymalnie o kilkanaście groszy. Nie przedstawiono powodowi symulacji spłaty rat kredytowo-odsetkowych przy założeniu wzrostu kursu CHF.

Wniosek kredytowy powodowie złożyli [...], a z umową zapoznali się w banku przed jej podpisaniem [...]. Nie konsultowali jej z nikim. Na podstawie umowy [...] o kredyt hipoteczny pozwany bank udzielił powodowi kredytu w wysokości 100 000,00 zł na zakup domu [...]. [...]

[...]

Mając na uwadze powyższy stan faktyczny Sąd Okręgowy uznał, że przedstawiona powodowi przez bank informacja o ryzyku walutowym nie była wyrażona językiem prostym i zrozumiałym, wręcz przeciwnie – przedstawiono ofertę w sposób utwierdzający przekonanie o najbardziej korzystnym i bezpiecznym kredycie, bez przekazania merytorycznej informacji, na czym to ryzyko walutowe polega. Sąd podkreślił, że tylko symulacja kredytu z przedstawieniem różnych wartości kursu waluty daje konsumentowi zrozumiałą informację o ryzyku i rzeczową podstawę do podjęcia decyzji. Natomiast w niniejszej sprawie zachowanie pozwanego należy uznać za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Sąd Okręgowy stwierdził także, że jeżeli w umowie przerzucono na kredytobiorcę całą odpowiedzialność za ryzyko walutowe i zastrzeżono, iż kredytobiorca ponosi ryzyko związane ze zmianą wysokości stopy bazowej mającej bezpośredni wpływ na wysokość miesięcznych rat spłaty oraz ponosi dodatkowe ryzyko kursowe, tj. ryzyko wynikające z wahań ceny danej waluty w okresie spłaty kredytu, co może mieć wpływ na wysokość innych opłat (np. z tytułu ubezpieczenia), to zapis ten jednoznacznie wskazuje na prawną i ekonomiczną świadomość pozwanego co do ryzyka tego typu kredytów. Niewystarczające jest zatem podpisanie przez kredytobiorcę oświadczeń zawierających definicje ryzyka walutowego – jest to bowiem postanowienie bardzo istotne, również dla kredytodawcy. Niekorzystne ukształtowanie praw konsumenta w umowie kredytu indeksowanego polega

na rozciągniętym na lata ryzyku wymiany walut, a wprowadzenie tego ryzyka było wynikiem umieszczenia w spornej umowie nieuczciwych postanowień umownych, tj. zapisów dotyczących ryzyka walutowego w sposób niejasny i niezrozumiały, co rażąco naruszyło interes powodów.

W konsekwencji Sąd I instancji uznał, że pozwany bank nie zadośćuczynił obowiązкови sformułowania postanowienia umownego regulującego główne świadczenie stron w sposób odpowiadający wymogom określonym w art. 385¹ § 1 k.c. odczytywanym zgodnie z art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13. Ustalenie abuzywności warunków umowy, które stanowią główny przedmiot umowy, powoduje, iż umowa jest nieważna. Nie można też dokonywać przekształcania umowy, bez zgody stron, jeśli nie nastąpiło porozumienie co do głównego świadczenia stron, a brak takiego porozumienia powoduje, że umowa jest nieważna od chwili jej zawarcia.

Uznanie przez Sąd Okręgowy żądania stwierdzenia nieważności umowy za zasadne determinowało ocenę żądania co do jego wysokości. [...]

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 14 lutego 2022 r. na skutek apelacji pozwanego, zmienił zaskarżony wyrok w pkt. 2 w ten sposób, że określił początkową datę ustawowych odsetek za opóźnienie: [...] a w pozostałej części powództwo oddalił, ponadto też oddalił apelację w pozostałym zakresie.

Sąd odwoławczy podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji. Wskazał, że umowa kredytu wiążąca wysokość udzielonego kredytu oraz wysokość jego spłat z kursem waluty obcej, np. franka szwajcarskiego, nie jest co do zasady sprzeczna z ogólną konstrukcją umowy kredytu przewidzianą w art. 69 ust. 1 prawa bankowego, a tym samym że nie doszło do naruszenia ogólnej zasady wyrażonej w art. 353 k.c. Jak wynika z utrwalonego rzecznictwa Sądu Najwyższego równoległe stosowanie art. 385¹ k.c. i art. 58 k.c. jest wykluczone. Dlatego też nieprawidłowy okazał się wniosek sądu *meriti*, że obok art. 385¹ § 1 k.c. podstawią rozstrzygnięcia był także art. 58 § 2 k.c. W tej sytuacji należało ponownie dokonać analizy kwestionowanych zapisów umowy odnoszących się do mechanizmu indeksacyjnego, a tym samym nałożonego na powodów nieograniczonego ryzyka walutowego, pod kątem art. 385¹ k.c.

Sąd II instancji przyznał, że powodowie przed podpisaniem umowy kredytu podpisali [...] iż ponoszą w całości ryzyko kursowe, co oznacza, że zarówno wysokość zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu, jak i rata kredytu, podlega ciągłym wahanom po przeliczeniu na PLN, w zależności od aktualnego kursu waluty. Niemniej pozwany bank nie przedstawił im jednak przykładowych symulacji, w jaki sposób wpłynie to na wysokość zarówno salda kredytu, jak i poszczególnej raty, w sytuacji, gdyby kurs CHF umocnił się co najmniej do najwyższego poziomu zobrazowanego na dołączonym do tej informacji wykresie kształtowania się kursu CHF/PLN z okresu poprzedzającego zawarcie umowy kredytu. Ogólnikowe wskazanie kredytodawcy, że rzeczywiste koszty obsługi kredytu mogą okazać się znacząco wyższe od wcześniej założonych, bez zobrazowania skali tych zmian w symulacji, było informacją niepełną (tj. niejednoznaczną). Tym samym powodowie, jako konsumenci, nie byli w stanie zrozumieć wyprowadzonego do umowy działania przedmiotowego mechanizmu finansowego i oszacować w ten sposób, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, konsekwencji ekonomicznych swojego zobowiązania. Z dość lakonicznego zapisu [...] nie wynikało w ogóle, o jakim konkretnie ryzyku walutowym pozwani zostali poinformowani. Ponadto istotne pozostawało to, w jakim momencie kredytodawca przekazał powodom omawianą informację, ponieważ nie budzi wątpliwości, że przedłożenie tego dokumentu bezpośrednio przed zawarciem umowy pozbawiło *de facto* konsumentów niezbędnego czasu na przeprowadzenie jakiejkolwiek własnej analizy, w oparciu o sugestie skorzystania z prognoz innych podmiotów w zakresie kształtowania się przyszłego kursu. Sąd Apelacyjny uznał, że pozwany bank względem powodów zachował się także niełojalnie, gdyż nie przedstawił im w szczególności symulacji spłaty kredytu, przy istotnych zmianach poziomu kursu wymiany CHF/ PLN, jak i rzetelnej informacji o czynnikach mogących prowadzić do osłabienia się PLN względem CHF w perspektywie 20 lat obowiązywania umowy, jak również o realnych możliwościach (lub ich braku) stabilizacji lub wzmocnienia się PLN względem CHF. Pozwany nie wskazał także, aby poinformował powodów jak bardzo może wzrosnąć zadłużenie w przypadku spełnienia się rzetelnych prognoz w wariantcie optymistycznym (a zatem uwzględniając minimalny przewidywany w tamtym czasie wzrost kursu CHF dla okresu kredytowania)

oraz w wariancie pesymistycznym (tj. na wypadek znacznego osłabienia waluty polskiej do CHF, np. wskutek kryzysu gospodarczego). Bez tych informacji powodowie nie mogli podjąć świadomej, rozważnej decyzji. Powyższe zaniechania ze strony banku pozwalają więc uznać, że klauzula ryzyka wymiany nie została wyrażona prostym i zrozumiałym dla konsumenta językiem w znaczeniu nadanym tym pojęciom przez art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13.

[...] Eliminacja niedozwolonych postanowień umownych prowadzi tu do takiej deformacji regulacji umowy, iż na podstawie pozostałej jej części nie da się odtworzyć treści praw i obowiązków stron, co oznacza że po wyeliminowaniu tego rodzaju klauzul utrzymanie spornej umowy o charakterze zamierzonym przez strony nie jest możliwe z powodu sprzeczności z wolą stron sformułowaną w chwili jej zawarcia, co przemawia za jej całkowitą nieważnością (bezskutecznością). W ocenie Sądu Apelacyjnego brak było również podstaw, aby bankowe klauzule indeksacyjne zastąpić kursami średnimi CHF ogłaszanych przez NBP. Postanowienia określające zasady przeliczania kwoty kredytu na złotówki oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi, co oznacza, iż zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. nie wiążą one powodów.

W rezultacie Sąd II instancji uznał, że Sąd Okręgowy zasadnie w pkt. 1 zaskarżonego wyroku uznał łączącą stronę umowy za nieważną. Konsekwencją tego było przyjęcie zasadności żądania zwrotu kwot, jakie kredytobiorcy świadczyli w ramach wykonania nieważnej umowy w oparciu o art. 405 k.c. w zw. z art. 410 § 1 i 2 k.c.

Natomiast w ocenie Sądu Apelacyjnego Sąd I instancji błędnie wskazał w uzasadnieniu, że odsetki ustawowe za opóźnienie od kwoty 30 495,75 zł powinny być przyznane od dnia wniesienia pozwu. Po pierwsze, jak wynikało z daty stempla pocztowego, nadanie pozwu na poczcie miało miejsce [...], a po drugie, nie można było także zaaprobować stanowiska powodów, że odsetki powinny być przyznane już od upływu 7-dniowego terminu od otrzymania przez pozwanego przedsądowego wezwania do zapłaty. Analiza przedsądowego wezwania do zapłaty wskazywała w sposób niezmiernie lakoniczny, iż umowa jest nieważna ze względu na zastosowanie w umowie klauzul niedozwolonych [...]. A

zatem nie można było oczekiwać od pozwanego, aby już od daty otrzymania tego wezwania miał mieć świadomość powołania się przez powodów na ochronę konsumencką, zważywszy, że pełnomocnik reprezentujący powodów na tym etapie sporu nie powołał się na jakiegokolwiek argumenty mające przemawiać za zasadnością stanowiska swoich mocodawców. W tej sytuacji Sąd Apelacyjny przyjął, że w realiach sprawy umowa stała się trwale bezskuteczna dopiero w dniu doręczenia pozwanemu pozwu, [...] Bank zapoznając się z treścią pozwu, dowiedział się bowiem po raz pierwszy, z jakich konkretnie powodów kredytobiorcy domagają się unieważnienia umowy. Oświadczenia powodów złożone na etapie postępowania apelacyjnego jedynie potwierdzały, iż poczynawszy od dnia wytoczenia powództwa mieli oni świadomość konsekwencji unieważnienia umowy oraz konieczności rozliczenia wzajemnych roszczeń stron. [...]

Mając na uwadze powyższe okoliczności zmiana zaskarżonego wyroku dotyczyła wyłącznie określenia prawidłowego momentu biegu odsetek ustawowych za opóźnienie od zasądzonych roszczeń, co należy do kwestii materialnoprawnych (wymagalność roszczenia) i jest uwzględniane przez Sąd odwoławczy z urzędu. Tym samym żądanie zasądzenia należności ubocznych za wcześniejsze okresy podlegało oddaleniu.

W skardze kasacyjnej [...] pozwany bank, zaskarżając wyrok Sądu II instancji w części, tj. co do pkt 2, a więc w części, w jakiej oddalono apelację pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w pozostałym zakresie, oraz co do pkt 3, tj. w zakresie kosztów procesu – wniósł o uchylenie tego wyroku w zaskarżonym zakresie i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu II instancji w zaskarżonym zakresie i uchylenie poprzedzającego go wyroku Sądu I instancji w części, tj. w zakresie pkt 2 i 3 tego wyroku oraz przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu II instancji w zaskarżonym zakresie i orzeczenie co do istoty sprawy, tj. oddalenie powództwa w całości, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w tym

postępowaniu, według norm przepisanych, zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania ze skargi kasacyjnej, w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych. Skarżący zarzucił naruszenie: art. 235² § 1 pkt 3 w zw. z art. 227 k.p.c., art. 235² § 1 pkt 3 w zw. z art. 278 k.p.c. i w zw. z art. 227 k.p.c.; art. 189 k.p.c.; art. 385¹ § 1-3 k.c. w zw. z art. 385² k.c. i w zw. z art. 4 ust. 2 dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. L 95 s. 29-34, dalej „dyrektywa 93/13”); art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 65 § 1 i 2 k.c. oraz art. 358 § 2 i § 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 oraz w zw. z art. 58 § 1 i 3 k.c.; art. 4 w zw. z art. 1 ust. 1 lit. a i b ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (j.t.: Dz.U. z 2021 r. poz. 2439 ze zm., dalej „pr.bank.”) w zw. z art. 316 § 1 k.p.c. oraz art. 391 § 1 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powodowie wniesli o jej oddalenie oraz o zasądzenie od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego wywołanych wniesieniem skargi kasacyjnej według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługuje na uwzględnienie.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutów naruszeń prawa procesowego, należy wskazać, że mimo, iż Sąd Najwyższy nie może ingerować w ocenę przydatności dowodów dokonaną przez sądy *meriti*, to zarzut naruszenia art. 235² § 1 k.p.c. może stanowić podstawę skargi kasacyjnej, jeżeli zostanie wykazane, że jego naruszenie mogło mieć wpływ na wydane rozstrzygnięcie, gdyż doszło do naruszenia art. 227 k.p.c. przez niewykazanie faktów mających istotne znaczenie, lub też w wyniku pominięcia dowodu nie zostały ustalone wszystkie istotne okoliczności sprawy. Jednak taka sytuacja nie występuje w niniejszej sprawie. Strona skarżąca nie wykazała, że przeprowadzenie pominiętych przez sąd *meriti* dowodów przyczyniłoby się do ustalenia okoliczności faktycznych istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Należy podzielić ocenę Sądu Apelacyjnego, że zeznania świadka nie mogą zastąpić dokumentów w sporze profesjonalista - konsument, a przebieg procedury związanej z zawarciem konkretnej

umowy udzielenia kredytu, którego stroną jest bank, powinien być wykazany i udowodniony dokumentami banku, a dokumenty takie powinny być integralną częścią procesu udzielania kredytu. Również prawidłowo Sąd ten ocenił, że okoliczności, dla których wykazania miał służyć dowód z opinii biegłego z dziedziny finansów i rachunkowości, nie były istotne w kontekście nieważności umowy kredytu. Z uwagi na powyższe zarzuty naruszenia prawa procesowego nie zasługiwały na uwzględnienie.

Przechodząc do oceny zarzutów skargi kasacyjnej odnośnie do naruszenia prawa materialnego, należy zauważyć, że problematyka ujęta w tych zarzutach – poza prawem zatrzymania i potrąceniem – została wyjaśniona w uchwale pełnego składu Izby Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22 (OSNC 2024, nr 12, poz. 118). Wskazano w niej, że w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów. W konsekwencji, jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron. W przypadku niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w w/w umowie umowa ta nie wiąże również w pozostałym zakresie. Jeśli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy. W takiej sytuacji nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do jego zwrotu.

Zarzuty przedstawione przez skarżącego doczekały się już licznych wypowiedzi Sądu Najwyższego i Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej.

Stanowiska te obecnie należy uznać za ugruntowane. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że z perspektywy art. 385¹ § 1 k.c. konieczna jest rozłączna ocena klauzuli ryzyka walutowego (tj. powiązania zawartej umowy z walutą obcą) i klauzuli spreadu walutowego (a raczej klauzuli kursowej regulującej sposób ustalania kursu wykorzystywanego do przeliczenia złotych na CHF w trakcie wykonywania umowy), składających się łącznie na zawartą w umowie klauzulę przeliczeniową. Klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji, klauzule te składające się na przyjęty w umowach kredytu mechanizm przeliczeniowy są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczępienie jest zabiegiem sztucznym (wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18, OSNC-ZD 2021, nr B, poz. 20; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 902/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 910/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 26 stycznia 2023 r., II CSKP 722/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22; z 7 czerwca 2024 r., II CSKP 2266/22; z 17 stycznia 2024 r., II CSKP 1889/22, z 6 marca 2024 r., II CSKP 2223/22 i z 10 października 2024 r., II CSKP 1894/22).

Sąd Najwyższy przyjął zarazem, że klauzula przeliczeniowa określa główne świadczenia stron. Taka wykładnia art. 385¹ § 1 k.c. w kontekście pojęcia „głównych świadczeń stron” nie budzi wątpliwości w aktualnym orzecznictwie. Klauzule przeliczeniowe zastrzeżone w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej określają więc główne świadczenie kredytobiorcy (m.in. wyroki SN: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22; z 7 czerwca 2024 r., II CSKP 2266/22). Takie stanowisko wynika z judykatury

Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (np. wyroki TSUE: z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 37, ECLI:EU:C:2017:703; z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, pkt 68, ECLI:EU:C:2018:750; z 14 marca 2019 r. w sprawie C-118/17, Zsuzsanna Dunai przeciwko ERSTE Bank Hungary Zrt, pkt 48, ECLI:EU:C:2019:207; z 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18, Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, pkt 44, ECLI:EU:C:2019:819).

Należy podzielić wyrażone w judykaturze Sądu Najwyższego stanowisko, w którym uznaje się jako niedozwolone klauzule przeliczeniowe (indeksacyjne) w umowie stron, pozwalające jednej ze stron, tj. pozwanemu bankowi, na arbitralne ustalenie kursu walutowego, po jakim następuje przeliczenie uiszczanych przez powoda spłat kredytu, a zatem wysokości obciążających go świadczeń (m.in. wyroki SN: z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 48, i powołane tam orzecznictwo; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22; z 7 czerwca 2024 r., II CSKP 2266/22 i z 10 października 2024 r., II CSKP 1894/22). Wobec tego trzeba stwierdzić, że klauzula przeliczeniowa nie jest jednoznacznie sformułowana, skoro na jej podstawie bank mógł swobodnie (tzn. dowolnie) ustalić wysokość oddanej do dyspozycji powoda kwoty kredytu w CHF, a tenże nie był w stanie z góry oszacować kwoty, którą miał obowiązek świadczyć, zaś zasady przewalutowania określał jednostronnie bank (m.in. wyroki SN: z 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11, OSNC-ZD 2013, nr A, poz. 4; z 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12 i z 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13, OSNC-ZD 2015, nr D, poz. 53).

Z kolei orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostało też już wyjaśnione, że wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, a także związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego

z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (wyrok TSUE z 30 kwietnia 2014 r. w sprawie C-26/13, Árpád Kásler i Hajnalka Káslerné Rábai przeciwko OTP Jelzálogbank Zrt, pkt 75, ECLI:EU:C:2014:282 i podobnie wyrok z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Ruxandra Paula Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 45, jw.).

Konsekwencją stwierdzenia, że dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności takiego postanowienia, połączona z przewidzianą w art. 385¹ § 2 k.c. zasadą związania stron umową w pozostałym zakresie (m.in. uchwała SN z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87, oraz uchwała składu 7 sędziów SN z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56, a także m.in. wyroki SN: z 30 maja 2014 r., III CSK 204/13; z 1 marca 2017 r., IV CSK 285/16; z 24 października 2018 r., II CSK 632/17; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22; z 18 października 2023 r., II CSKP 122/23 i z 7 czerwca 2024 r., II CSKP 2266/22). Zatem uznanie, że postanowienia odnoszące się do przeliczania kwoty kredytu oraz uiszczanych spłat na walutę obcą są niedozwolonymi postanowieniami umownymi oznacza, iż zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. nie wiążą one powodów. Jak bowiem wyjaśnił Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci „przywrócenia” sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r. w sprawach połączonych C-154/15, C-307/15 i C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo i Ana María Palacios Martínez przeciwko Cajasur Banco i Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA), pkt 61-62, ECLI:EU:C:2016:980).

W judykaturze wskazano, że kredytobiorca musi zostać jasno poinformowany, iż, podpisując umowę kredytu denominowanego w walucie obcej, ponosi pewne ryzyko kursowe, które z ekonomicznego punktu widzenia może okazać się dla niego trudne do udźwignięcia w przypadku spadku wartości waluty, w której otrzymuje wynagrodzenie w stosunku do waluty obcej, w której kredyt został udzielony.

W tym celu przedsiębiorca musi przedstawić ewentualne wahania kursów wymiany oraz ryzyko wiążące się z zaciągnięciem kredytu w walucie obcej (wyrok TSUE z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, pkt 75, jw.; podobnie wyrok TSUE z 20 września 2017 r. w sprawie C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc i in. przeciwko Banca Românească SA, pkt 50, jw.). Dlatego art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż wymóg, zgodnie z którym warunki umowy powinny być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, zobowiązuje instytucje finansowe do dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Wymóg ten oznacza, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać zrozumiany przez konsumenta zarówno w aspekcie formalnym i gramatycznym, jak i w odniesieniu do jego konkretnego zakresu, tak aby właściwie poinformowany oraz dostatecznie uważny i rozsądny przeciętny konsument mógł nie tylko dowiedzieć się o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, w której kredyt był denominowany, ale również oszacować – potencjalnie istotne – ekonomiczne konsekwencje takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych (wyrok TSUE z 20 września 2018 r. w sprawie C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, pkt 78, jw.). Jeśli zatem konsument nie został należycie poinformowany o ryzyku kursowym, czyli o możliwości spadku wartości waluty krajowej względem waluty obcej, tak aby mógł oszacować ekonomiczne konsekwencje takiego warunku dla swoich zobowiązań finansowych w razie wahań kursu, to oznacza to, że w rozumieniu art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 warunki umowy nie zostały wyrażone prostym i zrozumiałym językiem. Umożliwia to kontrolę abuzywności takiego warunku nawet w przypadku uznania go za określający główne świadczenia stron, skoro nie został sformułowany w sposób jednoznaczny – art. 385¹ § 1 zd. 2 k.c. (m. in. wyrok SN z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

Mając na względzie związanie Sądu Najwyższego ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 zd. 2 k.p.c.) oraz jednoznaczne stanowisko TSUE (zajęte w sprawie C-51/17, OTP Bank Nyrt. i OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt przeciwko Teréz Ilyés i Emil Kiss, jw.) co do konieczności dopełnienia przez bank obowiązku informacyjnego, stanowisko

Sądu Apelacyjnego, że w rozpoznawanej sprawie powodowie jako kredytobiorcy nie zostali należycie poinformowani o ryzyku kursowym, jest prawidłowe. W sprawie tej powodowie nie zostali właściwie poinformowani o skutkach ryzyka kursowego, jakie w całości zostało przez bank przerzucone na nich jako konsumentów przy podpisaniu umowy, która nie została z nimi indywidualnie uzgodniona. Przeciwny zarzut skargi kasacyjnej podlegał zatem oddaleniu.

Za niezasadny należało uznać również zarzut do naruszenia art. 189 k.p.c. w sposób wskazany w skardze kasacyjnej. Na podstawie ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego możliwość dochodzenia roszczenia o zwrot zapłaconych rat kredytu nie eliminuje interesu prawnego kredytobiorcy w żądaniu ustalenia nieistnienia stosunku prawnego w związku z nieważnością umowy kredytu. Interes prawny, o którym mowa w art. 189 k.p.c., należy postrzegać elastycznie, z uwzględnieniem celowościowej wykładni tego pojęcia i szeroko pojmowanego dostępu do sądów oraz konkretnych okoliczności sprawy. Powód zachowuje interes prawny w zgłoszeniu powództwa o ustalenie nieistnienia (nieważności) stosunku prawnego, jeżeli mimo przysługującego mu powództwa o świadczenie na podstawie spornego stosunku prawnego ze stosunku tego wynikają inne, dalej idące skutki, których dochodzenie w drodze powództwa o zapłatę nie jest możliwe lub aktualne. W takich stanach faktycznych jedynie powództwo o ustalenie nieistnienia tego stosunku prawnego – z uwzględnieniem procesowych skutków wyroku o ustalenie, w szczególności granic prawomocności materialnej – może w pełny sposób zaspokoić interes prawny powoda, zapobiec potencjalnym sporom między stronami na przyszłość, a zatem w definitywny sposób rozstrzygnąć niepewną sytuację prawną związaną ze spornym stosunkiem prawnym (m.in. uchwała SN z 17 grudnia 1993 r., III CZP 171/93, OSNCP 1994, nr 7-8, poz. 149 i z 20 października 2015 r., III CZP 27/15, OSNC 2016, nr 3, poz. 31, a także wyroki SN z 2 lipca 2015 r., V CSK 640/14; z 2 lutego 2006 r., II CK 395/05; z 25 lutego 2022 r., II CSKP 87/22; z 23 kwietnia 2021 r., II CSK 9/21 i z 29 października 2025 r., II CSKP 1010/22 oraz postanowienie SN z 30 grudnia 2024 r., I CSK 3258/23).

Z tych względów Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

Marcin Trzebiatowski

Małgorzata Manowska

Kamil Zaradkiewicz

(M.K.)

[a.ł]